

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بحثمان در ارث اولاد اولاد بود، همان طور که قبلاً عرض شد طبقات ارث به ترتیب عبارتند از: اول أبوان و اولاد، دوم إخوة و أجداد و سوم أعمام و أخوال، در طبقه اول در مورد اولاد اولاد سه قول میان ما وجود دارد:

قول اول: شیخ صدوق می فرماید اولاد اولاد در صورتی ارث می برند که میت أبوین نداشته باشد یعنی با وجود أبوین دیگر اولاد اولاد ارث نمی برد، صدوق رحمة الله علیه تقریباً بین طبقه و درجه خلط کرده، باید توجه داشته باشیم که بین طبقه و درجه فرق وجود دارد یعنی در طبقه درجات مختلفی وجود دارد که سابق بر لاحق مقدم است ولی همگی در طبقه یکی هستند.

قول دوم: سید مرتضی و ابن ادریس و عده زیادی از فقهاء قائلند که ولد اعم از ولد بلا واسطه و مع الواسطه می باشد و همگی در یک طبقه هستند لذا اولاد اولاد نیز مستقلاً و طبق "للدکر مثل حظ الانثیین" ارث می برند.

قول سوم: از زمان صاحب جواهر به بعد و فعلاً بین فقهاء ما مشهور است که اولاد اولاد مستقلاً لحاظ نمی شوند و مستقلاً ارث نمی برند بلکه دقیقاً همان ارث آباء خودشان را می برند لذا ولد بنت با ولد ابن فرق دارد به این صورت که ولد ابن ولو اینکه دختر باشد دو برابر ولد بنت ولو اینکه پسر باشد ارث می برد.

شیخ صدوق برای اثبات کلامش به دو خبر استناد کرده:

خبر اول: ﴿وَعَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا، عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ، وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعًا، عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي خَلْفٍ، عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الْأَوَّلِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: بَنَاتُ الْإِبْنَةِ يَقْمَنُ مَقَامَ الْبَنَاتِ إِذَا لَمْ يَكُنْ لِلْمَيْتِ بَنَاتٌ وَلَا وَارِثٌ غَيْرُهُنَّ، وَبَنَاتُ الْإِبْنِ يَقْمَنُ مَقَامَ الْإِبْنِ إِذَا لَمْ يَكُنْ لِلْمَيْتِ أَوْلَادٌ وَلَا وَارِثٌ غَيْرُهُنَّ.﴾^۱

خبر سندا صحیح است و شیخ صدوق به عبارت "ولا وارث غیرهن" استناد کرده و فرموده اولاد اولاد در صورتی ارث می برند که وارثی غیر از آنها یعنی همان أبوین نباشند.

خبر دوم: ﴿مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، عَنْ حَمِيدِ بْنِ زِيَادٍ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَمَاعَةَ وَعَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا، عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ، وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعًا، عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْخَزَّازِ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: إِنَّ فِي كِتَابِ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنَّ كُلَّ ذِي رَحِمٍ بِمَنْزِلَةِ الرَّحِمِ الَّذِي يَجْرُ بِهٖ إِلَّا أَنْ يَكُونَ وَارِثٌ أَقْرَبُ إِلَى الْمَيْتِ مِنْهُ فَيُحْجَبُ.﴾^۲

خبر سندا صحیح است و شیخ صدوق به عبارت "إلا أن يكون وارث أقرب إلى الميت منه فيحجبه" استناد کرده و فرموده پدر و مادر نسبت به اولاد اولاد أقرب به میت هستند لذا با وجود آنها دیگر اولاد اولاد ارث نمی برند.

خب و اما همانطور که دیروز عرض کردیم محقق حلی در شرایع این قول صدوق را قبول نکرد و فرمود: "وهو

^۱ وسائل الشیعة، شیخ حر عاملی، ج ۱۷، ص ۴۴۹، ابواب میراث أبوان و اولاد، باب ۷، حدیث ۳، ط الإسلامیة.

^۲ وسائل الشیعة، شیخ حر عاملی، ج ۱۷، ص ۴۱۸، ابواب موجبات الإرث، باب ۲، حدیث ۱، ط الإسلامیة.

متروک" علتش این است که ما روایات زیادی داریم که بر خلاف این دو خبر در آنها گفته شده که اگر اولاد بلاواسطه نباشند اولاد مع الواسطه ارث می برند چه ابوبن موجود باشند و چه نباشند بعلاوه منظور از این دو خبر وراث طبقه دوم و سوم یعنی إخوة و أجداد و أعمام و أحوال می باشند و در واقع آنها را نفی می کند نه ابوبن که در طبقه اول می باشند.

باید توجه داشته باشیم که قول اول متروک است و اما قول دوم و سوم هر دو مخالف عامه می باشند زیرا عامه قائلند که اولاد اولاد مثل خود اولاد ارث می برند.

سید مرتضی و ابن ادریس و صاحب مفتاح الکرامه و شهید در مسالک و عده ای دیگر می خواهند بفرمایند که اولاد اولاد خود اولاد است و شواهدی نیز از لغت برای این مطلب آورده اند و همچنین آیت الله طباطبائی در تفسیر المیزان در تفسیر "یوصیکم الله فی اولادکم" فرموده اولاد اعم از بلاواسطه و مع الواسطه می باشد و بعلاوه در روایات ما نیز ولد را شامل اولاد بلاواسطه و مع الواسطه می دانند البته درجات را باید در نظر گرفت "الأقرب یمنع الأبعد" منتهی همه اولاد می باشند و طبق "یوصیکم الله فی اولادکم للذکر مثل حظ الأنثیین" ارث می برند، این قول دوم بود که عرض شد، منتهی چیزی که جلوی ما را می گیرد این است که ما روایات زیادی داریم که در آنها به طور خاص ذکر شده که بنت ابن همان سهم پدرش را می برد و همچنین ابن بنت همان سهم مادرش را می برد فلذا ما نمی توانیم بگوئیم اولاد اولاد مثل اولاد است خصوصاً اینکه بالاخره آنها عرب بودند و می توانستند خیلی راحت بگویند اولاد اولاد همان اولاد است اما اینطور نگفته اند بلکه در روایات زیادی ذکر شده که بنت ابن همان

سهم پدرش را می برد و همچنین ابن بنت همان سهم مادرش را می برد و این روایات در باب ۷ از ابواب میراث أبوان و أولاد ذکر شده اند و عنوان باب این است: «أن أولاد الأولاد یقومون مقام آبائهم عند عدمهم، ویرث کل منهم نصیب من یتقرب به، ویمنع الأقرب الأبعد ویشاركون الأبوین».

خبر اول و دوم از این باب ۷ را دیروز خواندیم و خبر سوم هم امروز به عنوان یکی از دلائل صدوق خواندیم و اما خبر بعدی این خبر است: ﴿عن محمد بن إسماعیل، عن الفضل بن شاذان، عن صفوان، عن عبد الرحمن بن الحجاج، عن أبي عبد الله علیه السلام قال: بنات الابنة یقمن مقام الابنة إذا لم یکن للمیمت بنات ولا وارث غیرهن، وبنات الابن یقمن مقام الابن إذا لم یکن للمیمت ولد ولا وارث غیرهن﴾.^۳

بنابراین جواب قول دوم اینطور داده می شود که، بله ما قبول داریم که اولاد اعم از اولاد بلاواسطه و مع الواسطه می باشد ولی خب این اخبار روایات دیگر را تخصیص می زنند و تقیید می کنند و اینطور می گویند که بله اولاد اولاد همان اولاد است منتهی در تقسیم ارث "یقوم مقام آبائه" به اینصورت که بنت ابن همان سهم پدرش را می برد و همچنین ابن بنت همان سهم مادرش را می برد که در اینصورت گاهی دختر دو برابر پسر ارث می برد، بنابراین قول أقوى و مشهور همین قول سوم می باشد و منافاتی با قول دوم ندارد.

بقیه بحث بماند برای فردا إن شاء الله تعالی ...

والحمد لله رب العالمین و صلی الله علی
محمد و آله الطاهرین

^۳ وسائل الشیعة، شیخ حر عاملی، ج ۱۷، ص ۴۵۰، ابواب میراث أبوان و أولاد، باب ۷، حدیث ۴، ط الإسلامیة.